

# Nord for Limfjorden

Læs historien bag krondyrenes genkomst i Nordjylland og hvorfor det ifølge forfatteren er formålstjenligt med den nuværende jagttid.



Foto: Jan Skriver

## Poul Hald-Mortensen:

Forfatteren er uddannet vildtbiolog og tidligere statsansat, men de sidste mange år af sit arbejdsliv har han været ansat hos Aage V. Jensens Fonde. Han er tidligere vicepræsident i Danmarks Naturfredningsforening, glad for riffeljagt og bosat klods op og ned ad Vejerne i Nordjylland.

**Tekst:** Poul Hald-Mortensen **Foto:** Ib Nord Nielsen

**NATUR:** I Danmarks første og mest vildmarksprægede nationalpark, Nationalpark Thy, har kronhjorten siden parkens indvielse i 2008 været et ikon.

Billeder af krondyr i åbne klitheder nær vidtstrakte klitplantager optræder således ofte i nationalparkens foldere og publikationer.

Men faktisk er krondyrenes tilbagevenden til Thy, Hanherred og Vendsyssel en nyere begivenhed, der fortjener omtale.

Følgende beskrivelse baserer sig primært på Robert Vestergaard Olsens bog fra 2012: "Danske guldmedaljer. Med klitplantøren på jagt og andre steder." Desuden har jeg foretaget interviews og undersøgt andre kilder. For oplysninger om jagttider takkes Niels Henrik Simonsen, Danmarks Jægerforbund.

## Udryddet i 1874

Den enevældige, danske konge, Christian VII, befalede i 1799, at alle fritlevende krondyr og dådyr skulle udryddes i kongeriget.

Beslutningen lå i forlængelse af landboreformerne og tilstræbte at udrydde de to arter, fordi de var skadedyr for landbruget.

På det tidspunkt var Jægersborg Dyrehave desuden kommet i så god drift, at hoffets årlige forsyninger af "vildtbrød" kunne sikres derfra.

Nord for Limfjorden blev det sidste krondyr nedlagt i 1874. Herefter var der i knap 100 år ingen bestand af krondyr på Den nørrejske ø.

Hvis enkelte krondyr svømmede over Limfjorden, blev de skudt, inden de formerede sig.

Omkring 1970 svømmede tre unge hjorte over Limfjorden og blev set i Østerild Plantage. Under bukkejagt i maj 1972 blev en af hjortene ulovligt nedlagt i Tingskoven mellem Fjerritslev og Brovst. Forargelsen medførte, at Landbrugsministeriet herefter totalfredede krondyr nord for Limfjorden.

Klitdirektoratet og Statskovdirektoratet, der dengang sorterede under Landbrugsministeriet, var dog imod at acceptere en aktiv udsætning af krondyr, som kunne medføre skader på skovbrug og landbrug. Denne holdning havde også Skovstyrelsens øverste ledelse, da Skovstyrelsen og Klitvæsenet i 1973 blev overført til Miljøministeriet.

## En koordineret reintroduktion

I 1975 var blevet udnævnt en ny klitplantør, Robert Vestergaard Olsen, i Vester Thorup Klitplantage øst for Bulbjerg. På eget initiativ besluttede han at udnytte totalfredningen til at genindføre krondyr nord for Limfjorden.

Gennem Robert Vestergaards og lokale jægeres indsats skete følgende udsætninger, der blev suppleret af enkelte tilfældige udslip fra lokale hegn:

17. februar 1976 blev udsat den første hind, som var indfanget i Claus Sørensens store vildthejn i Faldhøje Plantage i Vestjylland.

Senere samme år skete det samme med yderligere et par hinder og en hjortekalv (altså en han) fra Faldhøje. Med undtagelse af en hind, der blev sat ud ved Tranum Klitplantage, så blev dyrene sat ud ved Vester Thorup.

Alle dyrene fra Faldhøje stammede endnu i 1970'erne fra lokale, jyske krondyr, der via indspring (forbudt ved jagtloven fra 1967) var kommet ind i dyrehaven.

Først senere importeredes til Faldhøje enkelte krondyr fra Jægersborg Dyrehave (meddelt af Tonni Sørensen, 2015).

29. april 1977 udsattes en hind og en kalv, der var fanget i en hjortefarm i Skygge ved Kompedal. De blev udsat i den privatejede Klim Plantage. Krondyrene fra Skygge rum-

mede – foruden gener fra jyske kron dyr – også gener fra kron dyr indkøbt fra Jægersborg Dyrehave.

I foråret 1977 overtalte slakteriejer Kræn Løth, Klithuse ved Tranum, som ejede et mindre hegn med kron dyr, der oprindeligt var købt i København, til at lukke to hinder og en hjort ud i den frie natur for således at støtte projektet.

Fra 1978 og til 5. februar 1979 udsatte dambrugsejer Jens Jørgensen, Aarup i Midtthy, i alt syv kron dyr. Enkelte levede kun kort tid, men mindst fire hinder overlevede det første års tid og indgik i den fritlevende bestand. Disse dyr kom dels fra hjortefarmen i Skygge og dels fra Jørgen Jacobsen, Silkeborg, og de har været domineret af gener fra oprindelige, jyske kron dyr.

I 1981 fik et par unge statsskovfogeder (Ole Knudsen & Jens Winge) efter kontakt med den daværende, lokale klitplantør, Svend Jensen, Stenbjerg Klitplantage, transportret en ung hjort fra Klosterhede Plantage syd for Limfjorden til Midtthy, hvor Jens Jørgensens dyr var udsat.

De unge mænd var tilskyndet af Svend Jensen og rygte om, at der var seks hinder i den lokale bestand, som i et par år havde været uden kalve (meddelt af Ole Knudsen, 2016).

Under en storm i 1981 væltede en del træer ned over hegn omkring en dyrehave, som med jyske dyr fra Faldhøje i 1976 var etableret ved Skårupgård i Vendsyssel. I den periode, hvor hegn var nede, undslap syv kron dyr til den frie bestand.

I løbet af 1980'erne og 1990'erne undslap desuden ved uheld et mindre antal kron dyr fra Røgegård Jagtfarm i Hanherred og andre hjortefarme nord for Limfjorden.

### Jagt tilladt i 1986

På Robert Vestergaards initiativ blev der 2. oktober 1985 afholdt et møde i Fjerritslev, hvor interesseorganisationer og myndigheder blev enige om at anbefale en genåbning af jagttiden for den nye kron dyrbestand på den nørrejske ø.

Selv om anbefalingen lød på jagttid i sidste halvdel (16.-31. oktober) af oktober 1987, så indførte Landbrugsministeriets Vildtforvaltning allerede i 1986 jagt (men dog kun på hjorte) i Viborg og Nordjyllands Amter nord for Limfjorden i perioden 1.-15. december 1986.

Efter en fornyet indstilling i 1986 fra bl. a. Helmuth Strandgaard, Kalø, og jagtkonsulenterne Peter Have og Anders Wulff, blev jagttiden herefter udvidet.

I årene 1987-1990 blev jagttiden for hjorte, hinder og kalve nord for Limfjorden således: 1. – 30. november.

Herefter blev jagttiden i Thy og Hanherred vest for linjen mellem Aalborg og Løkken udvidet, mens der øst for linjen i Vendsyssel indførtes totalfredning.

I årene 1991 – 1996 blev jagttiden for hjorte, hinder og kalve i Thy og Hanherred således: 1. november – 31. december.

Herefter udvidedes jagtperioden igen vest for linjen mellem Aalborg og Løkken, mens der øst for linjen fra 1997 indførtes jagttid på den mindre bestand i Vendsyssel i perioden 1. – 15. december.

Senere er der sket en vis udvidelse af jagttiden i Vendsyssel, idet der dog aktuelt gælder totalfredning af kronvildt øst for motorvejen mellem Aalborg og Frederikshavn. Fra og med 1997 har der siden for hjorte, hinder og kalve i Thy og Hanherred været en uændret jagttid gældende i perioden 1. november – 31. januar.

### Kortere jagttid glæder alle

Af de indsamlede oplysninger fremgår det, at kron dyrene nord for Limfjorden oprindeligt stammer fra vildtlevende, jyske kron dyr, der er suppleret med enkelte dyr fra Jægersborg Dyrehave. Tilsvarende bekræfter en genetisk undersøgelse, foretaget af Elsemarie Kragh Nielsen og udenlandske forskere (2008) af de danske kron dyr, at den nørrejske bestand ligger tæt på den øvrige danske bestand.

Sammenlignet med den lange jagttid på kron dyr syd for Limfjorden (aktuelt 1. september – 31. januar for hjorte og 1. oktober – 31. januar for hinder og kalve), så er jagttiden i Thy, Hanherred og det vestlige Vendsyssel stadig relativt kort (nemlig 1. november – 31. januar for hjorte, hinder og kalve), og i den østlige del af Vendsyssel gælder endnu mere restriktive regler.

Den kortere jagttid med fred i kron dyrenes brunsttid (september-oktober) har i det nørrejske område og Nationalpark Thy medført, at publikum langt bedre end andre steder i Danmark kan opleve de modne og flotte hjorte med deres harem i efterårets storslåede natursceneri.

Fraværet af jagt på hjorte i brunstperioden har sandsynligvis også medvirket til, at jægerne nord for Limfjorden nedlægger færre hjorte, men til gengæld er hjortene ældre og større og generelt med et større gevir end andre steder i Danmark.

Mange argumenter taler således for at fastholde den aktuelle jagttid for kron dyrene nord for Limfjorden, hvor brunstjagten betragtes som en uetisk og forældet tradition. [poulhaldm@gmail.com](mailto:poulhaldm@gmail.com)

